

Hold og opdræt af tre nordamerikanske rottesnogearter (*Pantherophis*)

Jan Grathwohl

Hvidovrevej 52 b 1. tv, 2610 Rødovre. E-mail: jan@grathwohl.dk

Indledning

Nordamerika er hjemsted for en stor mængde snogearter, der i mange år har været yndede terrariedyr, blandt disse hører tyresnoge (*Pituophis*), kongesnoge (*Lampropeltis*) samt rottesnogene (*Pantherophis*) nok til de mest almindeligt holdte arter.

I denne artikel vil jeg komme ind på mine observationer fra mit hold af tre forskellige arter rottesnoge, som jeg i 2003 og 2004 har haft held med at opdrætte.

De nordamerikanske rottesnoge

Rottesnogene fra denne del af verden hørte, ligesom en mængde arter fra Asien og Europa, til den store slægt *Elaphe*. Denne slægt var i mange år en brokkasse for arter, man ikke kunne placere i andre slægter, og som havde ligheder på nogle få punkter. Senere studier (Helfenberger 2001, Utiger et al. 2002) har vist, at disse mange arter i stedet burde splittes i flere mindre slægter, blandt andet baseret på mtDNA-studier og morfologiske karaktertræk.

Det viste sig ud fra disse, at de nordamerikanske arter i slægten *Pantherophis* er tættere beslægtet med blandt andet tyresnogene (*Pituophis*) og kongesnogene (*Lampropeltis*) end med de tidligere *Elaphe*-arter fra Europa og Asien (Bringsøe 2003). Dette synes også at være tydeligt ud fra forsøg med at lave hybrider blandt disse slægter. Det synes at være umuligt at krydse de nordamerikanske rottesnoge med eurasiske, mens hybridisering let lader sig gøre mellem slægterne *Pantherophis/Pituophis* og *Pantherophis/Lampropeltis*.

Da man nu stod med en masse mindre grupper, som adskilte sig fra hinanden, måtte man finde slægtsnavne til disse. For de arter, vi her er inde på, var det tidligst brugte navn, hvor typearten tilhørte denne gruppe, navnet *Pantherophis* Fitzinger, 1843, med typearten *Coluber guttatus* Linnaeus, 1758 (Schulz 1996).

Pantherophis-slægten i sig selv er også lidt af en rodet sag at skitsere. De alment anerkendte arter synes pt. at være:

- *Pantherophis bairdi*

- *Pantherophis guttatus*
- *Pantherophis obsoletus*
- *Pantherophis vulpinus*

Af disse vil jeg springe over kornsnogen (*Pantherophis guttatus*) med dennes kompleksitet omkring anerkendelse af underarter og/eller selvstændige adskilte arter, da der i forvejen har været skrevet en del om hold og opdræt af denne art gennem tiderne. Jeg har desuden endnu ikke selv arbejdet så meget med denne art. For yderligere information om arten vil jeg blot henvise til tidligere artikler her i bladet (Olsen 1984, Nielsen 2001), til et par gode tyske bøger (Schmidt 2000, Schmidt 2002, Kunz 2004) samt til »The Cornsnake Manual« af Bill og Kathy Love (2000).

Pantherophis bairdi – Bairds rottesnog

Bairds rottesnog blev tidligere regnet for at være en underart af den vidt udbredte amerikanske rottesnog (*Pantherophis obsoletus*). Arten bliver fra 100 til 140 cm lang og varierer en del i farve fra lokalitet til lokalitet svingende fra gulbrun til oran-

ge over i det sølvgrå. De sølvgrå dyr synes at være de mest udbredte i Texas, som er artens nordligste udbredelsesområde, mens dyrene længere mod syd bliver mere ensfarvet gule. Mine dyr, som er af mexicansk oprindelse, ændrer farve med alderen til at være næsten helt gule med klart afgrænset gråt hoved. Ungerne af denne art har som de to øvrige arter, jeg i denne artikel vil komme ind på, en grå grundfarve med mere eller mindre mørke rygsadler. Disse bliver med tiden, hos denne art, til fire længdestriber, der med alderen og den tiltagende gulfarvning udvaskes mere og mere. I Mexico findes arten i staterne Coahuila, Nuevo León og Tamaulipas (Schulz 1996, Schmidt 2000). Den findes oftest i klippefyldte områder, er nataktiv og lever skjult (Ernst & Ernst 2003).

Jeg anskaffede mig 2,2 af denne art i efteråret 2003 fra en hollandsk bekendt. De to par var henholdsvis lidt over ét og to år gamle på det tidspunkt. De fik lov at gå sammen og blev sat ind i et terrarium på $80 \times 70 \times 60$ cm (længde $\times$ dybde $\times$ højde). Terrariet havde jeg indrettet med et par gode klatregrene, et stort vandkar, støvfri spåner som bundlag, og hele herligheden blev opvarmet af en frithængende 25 watt spotpære. Derudover var der installeret et lille lysstofrør, som gav lys i resten af terrariet. Her syntes dyrene at fungere ganske godt. De to mindste spiste fra starten en optøet mus om ugen i gennemsnit, mens de større spiste to til tre voksne mus pr. fodring.

Ved fodring tager jeg altid dyrene ud og fodrer dem i plastkasser, hvor de i ro og mag kan spise, inden de igen sættes

sammen. Dyrene kan være temmelig voldsomme under fodring og bliver temmelig tændte, når de kan lugte foder, men jeg har nu alligevel aldrig været udsat for, at de har bidt. De kan dog, grundet deres noget slankere form, virke lidt hektiske i forhold til navnlig rævesnogen, som jeg kommer ind på lidt senere.

Da jeg mente, at dyrene formentligt stadig var for unge, valgte jeg i vinteren 2003-2004 at undlade at dvale dem og i stedet bruge perioden til at give dem noget mere sul på kroppen. De spiste da også godt hele vinteren og voksede støt og roligt.

I løbet af foråret påbegyndte jeg bygningen af en ny terrarievæg, heriblandt også et terrarium til mine grupper af *P. bairdi*. Terrariet blev $100 \times 70 \times 55$ cm, udført i hvid melaminplade og indrettet mere eller mindre som det tidligere, med spåner i bunden, en stor vandskål de kan bade i, samt en masse grene og barkstykker, de kan gemme sig under. Derudover blev der installeret en stor faldboks med målene 30×30 cm, hvori der i toppen var skåret et hul, så dyrene kunne kravle ind i boksen, der var fyldt halvt med let fugtig, ugødet sphagnum. Dette har jeg med tiden installeret i de fleste af mine terrarier, da det synes at være et yndet opholdssted for slangerne i hvileperioder samt navnlig under hamskifte, hvor det synes at forbedre hamskiftet væsentligt. Terrariet bliver opvarmet af en enkelt 40 watt spotpære, der er hængt op i den ene ende af terrariet. Dette giver en god temperaturgradient svingende fra $26-28^\circ\text{C}$ i den kølige ende til ca. 35°C under varmelampen.

Da dyrene var blevet installeret, syntes dette at sætte gang i hormonerne hos navnlig den største han. Han parrede derfor lystigt den store hun, prøvede at parre den mindre og førte territorialkampe med den mindre han med dertil hørende nakkebid (fig. 5). Parringerne viste sig at have båret frugt, og den 15. maj lagde hunnen fem fine, store æg. Hun kunne dog desværre ikke komme af med de tre sidste æg og døde som følge af dette. Æggene blev lagt i en Hatchmaker rugemaskine i en lille, lukket boks med fugtig vermiculit. Her trykkede jeg et hul ned, så æggene kunne ligge stabilt. Rugemaskinen blev sat til 29°C , og æggene lå lunt og godt. Den 23. juli klækkede det første æg, og den 25. juli var alle fem unger ude af deres æg.

De nyklækkede unger havde en størrelse på 30 til 35 cm. Efter første hamskifte blev de tilbudt føde for første gang, og alle unger spiste uden problemer. Det bliver nu blot spændende at følge ungernes videre opvækst, som jeg håber at kunne bruge senere til videre opdræt.

***Pantherophis obsoletus* – amerikansk rottesnog**

Efter kornsnogen er dette nok den hyppigst holdte rottesnog overhovedet. De fleste vil kunne nikke genkendende til navne som gul rottesnog, orange rottesnog, grå rottesnog eller Texas rottesnog, alle sammen hører til under dette artsnavn.

Taksonomien ved denne art er for at sige det mildt temmelig uoverskuelig i øjeblikket. Normalt bliver den amerikanske rottesnog anset for at være en vidt udbredt art med mere eller mindre veldefinerede underarter. Nyere undersøgelser

Fig. 1. Den første grå rottesnog er kommet ud af ægget. Det ses tydeligt, hvordan flere andre allerede har snittet i deres æg og er på vej ud.

Fig. 2. Et portræt af en voksen Bairds rottesnog. Den tydelige adskillelse mellem den gule krop og det grå hoved ses tydeligt for den mexicanske variant.

Fig. 3. En gruppe Bairds rottesnoge nyder at ligge i varmen under spotten i terrariet.

tyder dog på, at vi må revurdere dette syn, idet Frank T. Burbrink i indtil videre to publikationer, baseret på morfologiske karakteristika og mtDNA studier og undersøgelse af lidt over 1000 individer, konkluderer, at vi ikke kan fortælle præcist, hvilken underart vi har i hånden, medmindre vi kender den præcise lokalitet, individet er fundet på. Dette skyldes den temmelig store variation inden for de underarter, vi normalt

holder os til. Burbrink foreslår derfor, ud fra sine studier, at arten i stedet splittes op i fire adskilte arter (Burbrink et al.

2000, Burbrink 2001). Disse arter skulle så være:

- *Elaphe alleghaniensis* – bestående af de tidligere underar-

Fig. 4. En Bairds rottesnog i typisk hvilestilling, med overblik over hvad der sker i terrariet (og ude på den anden side af terrarieruderne).

ter *quadrivittata*, *deckerti*, *williamsi* og *rossalleni*.

- *Elaphe bairdi* – den har vi allerede været inde på som en veldefineret afgrænset selvstændig art, men den er med i Burbrinks studie grundet dens tidligere tilhørsforhold.
- *Elaphe obsoleta* – bestående af de tidligere underarter *obsoleta* og *lindeheimeri*.
- *Elaphe spiloides* – bestående af underarten af samme navn.

Der hersker dog stor uenighed om Burbrinks studie, blandt andet på grund af stadig manglende klare definitioner af disse arter, men også på grund af manglende materiale fra navnlig overlapsområder mellem disse arter og tidligere underarter. De fleste holder derfor stadig fast i et konservativt synspunkt og benytter de underartsnavne, der er alment anerkendt. Det vælger jeg også at gøre i denne artikel, indtil flere data måtte foreligge til klar definition af de pågældende arter.

Pantherophis har derfor fem underarter, som jeg her kort vil definere (Schulz 1996, Schmidt 2000, Ernst & Ernst 2003, Schmidt 2004):

- *Pantherophis obsoletus obsoletus* – sort rottesnog
Denne underart har, som navnet antyder, oftest sort som grundfarve. Længden er normalt op til ca. 150 cm, men større eksemplarer kendes. Nominatformen er udbredt i det nordlige og nordøstlige USA og når endda lidt ind i Canada.
- *Pantherophis obsoletus lindeheimeri* – Texas rottesnog
Texas rottesnogen er plettet i grundmønster, oversiden er gulbrun til gulgrå med store, sorte pletter. Specielt i hals-

området udvikler de ofte en orangerød til rustød farve mellem skællende, som giver denne form et yderst tiltalende udseende. Den har som navnet antyder sin hovedudbredelse i staten Texas, men findes også uden for denne stat i de tilstødende stater og endda i Mexico. Den bliver sjældent over 150 cm lang. Den er derudover kendt i terrariet for at være den mest aggressive af underarterne.

- *Pantherophis obsoletus quadrivittatus* – gul rottesnog
Denne underart adskiller sig fra de øvrige ved typisk at være gul til gulbrun med fire tydelige brune længdestriber. Der er dog en del variation inden for denne underart og deraf er udsprunget underartsnavnene *deckerti* og *williamsi*. Disse regnes nu begge som synonymmer. Længden er her ligeledes normalt op til 150 cm men større eksemplarer kendes. Eksemplarer fra Florida Keys bliver med deres 100 til 120 cm væsentligt mindre end normalen. Den findes i det sydøstlige USA, med hovedforekomst i Florida. Den har i modsætning til *rossalleni* sort tunge.
- *Pantherophis obsoletus rossalleni* – orange rottesnog
Orange til næsten rød er grundfarven på denne underart. Den er temmelig lig den gule rottesnog i udseende under sin udvikling og kan være temmelig svær at adskille fra denne for det utrænede øje, det hjælper derudover ikke, at der synes at være temmelig mange blandingsdyr af de to underarter. Den kan have rygstriber som den gule, men disse

er på mange dyr næsten helt udviskede og knap synlige. Den bliver fra 120 til 180 cm lang og findes kun i det sydlige Florida. Den har rød tunge i modsætning til *quadrivittatus*.

- *Pantherophis obsoletus spiloides* – grå rottesnog
Denne underart er slankere end de øvrige underarter. Den har en grå grundfarve som udgangspunkt og sort omkredsede mørkebrune pletter på ryggen. Denne underart holder stort set ungdyrsfarven hele sit liv i de gråbrune toner. Dette adskiller sig en del fra de øvrige underarter, der ligeledes har denne ungfarve men siden farver ud. Den findes i det sydlige USA fra Florida i øst til Mississippi i vest. Den bliver typisk op til 145 cm lang.
Jeg har indtil videre haft fornøjelsen af at holde de fire af ovenstående underarter. Jeg har dog kun holdt ungdyr af tre af dem og vil derfor her kun komme ind på hold og opdræt af den af underarterne, jeg hermed har haft held – nemlig den grå rottesnog. Der var for ti år siden en rigtig god artikel om hold og opdræt af orange rottesnog, jeg her vil tillade mig at henvise til (Plesner 1994).

***Pantherophis obsoletus spiloides* – grå rottesnog**

Den grå rottesnog synes, efter nominatformen, at være den mindst attraktive af de fem underarter at holde, måske grundet den knap så farvestrålende farvepragt.

Jeg anskaffede mig i foråret 2003 et fuldvoksnet par af denne underart fra en svensk bekendt. Snogene blev leveret i hver deres pose. Den første, jeg

åbnede til, var hunnen. En fin, voksen hun på ca. 120 cm, som syntes at være i god form. Hun havde året før lagt et kuld æg hos min bekendte, så det håbede jeg, at hun også kunne gøre hos mig. Den anden pose derimod var noget af en overraskelse. Da jeg løftede den, troede jeg først, at han måtte have pakket en boa ned til mig; men ud af posen kom den største amerikanske rottesnog, jeg nogensinde har haft mellem hænderne. Hele 180 cm målte han og så enormt drabelig ud i forhold til den pludselig ganske lille hun!

Jeg satte dyrene ind i et terrarium med målene 100 × 70 × 60 cm (længde × dybde × højde). Indretningen bestod af spåner og avispapir som bundlag, nogle skjul af grene og korkbark og opvarmning via et varmekabel i bunden og en 25 watt spot. Her fik de lov at komme sig efter transporten. Der gik ikke længe, før jeg prøvede at tilbyde dem lidt foder. Hunnen gik villigt til de op-tøede mus. Mus virkede temmelig små til hannen, så jeg valgte at fodre ham med lidt større foderemner, navnlig rotter i en passende størrelse samt voksne natalmus.

I starten af april måned fik jeg tilbudt en han mere, som skulle være yderst viril. Den købte jeg og satte den ind til parret. Han var en mere lig hunnen i størrelse, så det skulle forhåbentligt gerne være et godt tegn. Han nåede dårligt ind i terrariet, før han begyndte at parre alt, hvad der kunne krybe og kravle, navnlig den store han syntes ikke at være så begejstret over de hyppige seksuelle tilnærmelser fra den lille han. Men noget må der da være sket. I midten af maj

måned fandt jeg ved et tilfælde i den kasse med spåner, jeg havde sat ind til dyrene, 7 indtørrede æg. Det var lidt af en overraskelse, da jeg ikke havde ventet æg allerede og ikke syntes, at hunnen havde set gravid ud. Jeg ændrede derfor hurtigt på indholdet i boksen, så det blev mindre fugtafvisende, dette gjorde jeg ved at blande godt med ugødet sphagnum med spånerne.

Hunnen lagde allerede sidst i juni/starten af juli et kuld mere bestående af samlet 14 æg, heraf var de to dårlige og blev kasseret. Resten kom i rugemaskinen ved 27° C i en boks med fugtig vermiculit. Den 13. august lagde hun det tredje kuld bestående af 8 fine æg. Disse blev ligeledes placeret i rugemaskinen. Der lå nu 20 fine æg i maskinen og ventede på at klække. De første begyndte at klække den 17. august, og den 14. oktober klækkede det sidste æg fra sidste kuld. Der var ingen af æggene i maskinen, der gik til, så det må siges at være meget godt. Desværre var de mange æglægninger for meget for hunnen, og hun kunne ikke rigtig komme i gang efter sit sidste kuld igen. Derfor tager jeg denne erfaring til mig og vil fremover ved hold af disse arter prøve så vidt muligt at isolere hunnerne og kun lade dem blive parret, når de er 100% i form til at kunne klare det.

Alle unger synes at være ganske sultne, og det gør det absolut ikke sværere at få sådanne små dyr i gang, når de samtidig har et temperament, hvor de gerne hugger efter ting, der kommer forbi dem. Det må siges at være et sundt tegn, som vi, som opdrættere, kan benytte til at få selv de mest

stædige dyr i gang med at spise ved at tirre dem en smule. Jeg fodrede ungerne med museunger i den første periode. Jeg kan forstå på dem, der siden har anskaffet sig unger fra dette kuld, at de vokser ganske godt, så man kan jo håbe, at der om få år vil være en del avlsdyr fra dette omtalte opdræt.

***Pantherophis vulpinus* – rævesnog**

Denne art er, underligt nok, den sjældnest holdte af *Pantherophis*-arterne. Mig bekendt har den kun været behandlet én gang tidligere her i NHF-bladet (Mueller 1981). Dette er underligt, da arten, grundet sin temmelig nordlige udbredelse, kunne være yderst spændende at holde på friland herhjemme, i hvert fald i sommerperioden. Derudover er dens temperament efter min mening det mest behagelige, man finder hos en snog. Dens smukke farver burde også være med til at sikre den en vid udbredelse i hobbyen.

Rævesnogen er opdelt i to underarter. Den vestlige rævesnog (*Pantherophis vulpinus vulpinus*) og den østlige rævesnog (*Pantherophis vulpinus gloydi*). Sidstnævnte regnes af nogle taksonomer for at være en selvstændig art, men jeg vælger i denne artikel at holde mig til, at den stadig blot er en underart. Artens individer er temmelig variable i farverne, der går fra lysbrunlige til næsten gullige i grundfarve med store chokoladebrune til mørkebrune saddelpletter, og navnlig hos *gloydi* kan hovedet hos fuldvoksne dyr blive næsten helt orange (Ernst & Ernst 2003).

De to underarter er absolut ikke nemme at adskille med det

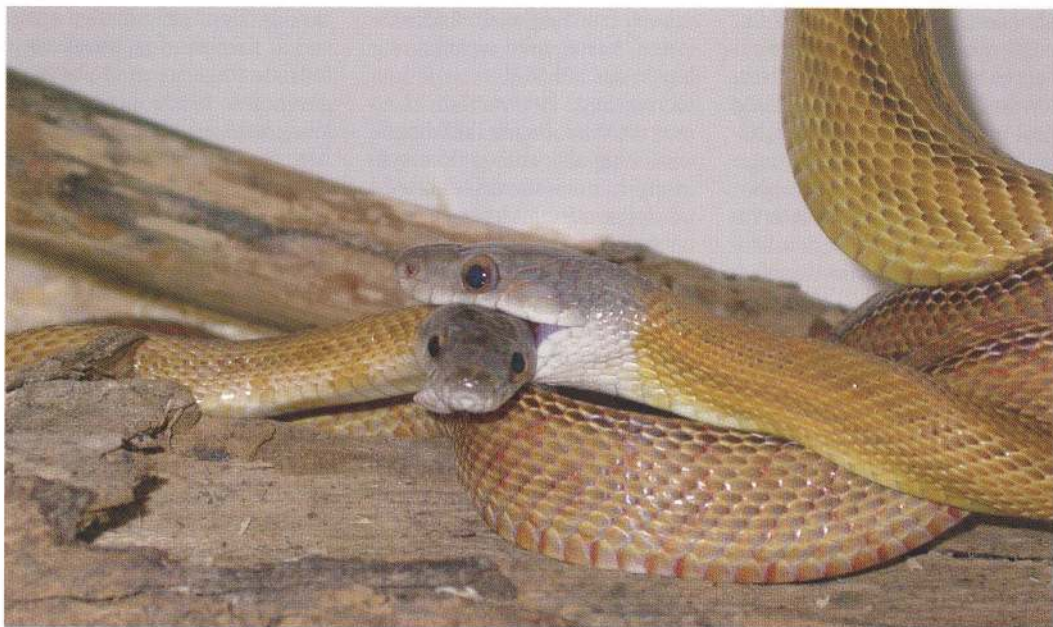

Fig. 5. Den store han af Bairds rottesnog har bidt sig fast i nakken på den mindre han under en af forårets territorialkampe.

blotte øje; det kræver ofte, at man har eksemplarer af begge arter for at kunne identificere dem fra hinanden. Begge opnår en størrelse på op til ca. 140 cm, men *gloydi* synes at blive større og kraftigere end nominatformen. Derudover er den ofte mere kontrastrig i farven, hvorimod nominatformen kan være temmelig dystert farvet. Nominatformen har normalt 34 til 52 brunlige saddepletter på ryggen der normalt spænder over 3-4, sjældent 5 rygskealsrækker, *gloydi* har til sammenligning normalt 28 til 43 saddepletter, der har en bredde på 4-6 rygskealsrækker. Som det

Fig. 6. Portræt af en unge af grå rottesnog.

Fig. 7. Æg af grå rottesnog kort før klækning.

ses, er disse karakteristika temmelig overlappende, og man må nok sige, at en sikker identifikation kræver, at man kender sine dyrs oprindelse (Schulz 1996).

Den vestlige underart findes i den nordlige del af det centrale USA op mod den canadiske grænse. Den er her udbredt mere eller mindre over hele området. Den østlige underart derimod findes i et væ-

Fig. 8. De fuldvoksne rævesnoge ligger og nyder varmen fra varmelampen.

sentligt mindre område uden overlap til nominatformen. Den findes i det nordlige Ohio og den sydøstlige del af Michigan i USA, samt i den sydlige del af den canadiske stat Ontario (Schulz 1996).

Det første eksemplar, jeg selv fik fat i, købte jeg ved en tilfældighed af en svensker på et af NHF's salgsmøder i København i efteråret 2000. Det var efter sigende en han, men jeg fik den aldrig testet, og det viste sig siden, da den lagde æg i 2003, at det nok snarere var en hun. Snogen gik alene i lang tid alene, men jeg fandt den meget interessant, og min interesse for at finde flere af samme art var virkelig vakt, så jeg kunne prøve at se, om jeg kunne opdrætte arten. I foråret 2002 fandt jeg på en tysk salgsside en annonce fra en tysk entusiast. Han havde tilfældigvis en enkelt voksen han gående, der var født i 1994 og havde en længde på 130 cm. Han havde desværre mistet sin hun tidligere, og da han ikke kunne få fat i flere, valgte han at sælge hannen. Han sendte snogen til mig, så jeg nu øjensynligt havde to hanner. De blev installeret i et terrarium på 80 × 70 × 60 cm (det samme som Bairds rottesnogene senere kom til at bo i). Terrariet var indrettet med et stort vandfad, nogle korkrør, som slangerne kunne skjule sig i, en boks med en blanding af let fugtig sphagnum og spåner, samt spåner som bundlag. Derudover var der en spotpære på 25 watt i terrariet.

Der synes at være stor forskel på deres ivrighed i fødeoptagelse. I løbet af foråret umiddelbart efter dvalen spiser de temmelig meget. Om sommeren er det som om, de synes, der bliver for varmt, og de hol-

der lidt igen med føden for i løbet af efteråret at tage godt fra igen. Føden består af voksne, optøede mus.

I løbet af sensommeren fik jeg kontakt til endnu en tysker, som havde en trio (1 han og 2 hunner) til salg, bestående af et fuldvoksnet par og et ungdyr fra 1999. Vi blev enige om, at jeg skulle købe disse af ham på messen i Hamm i efteråret 2002. Da vi nærmede os, mistede han desværre hannen, som igennem noget tid ikke rigtig havde villet spise. Dette var temmelig ærgerligt, men jeg tænkte, at det nok gik alligevel, da jeg jo regnede med, at jeg havde to hanner gående i forvejen. Jeg håbede derfor efter messen at have 2,2 dyr, jeg kunne dvale og så have i hvert fald én hun, der var klar til avl om foråret. Men min bestand udgjordes altså af 1,3 – dvs. 1 han og 3 hunner.

Efter samråd med Søs Peder-sen, der tidligere har holdt og opdrættet denne art, valgte jeg at følge hans råd og dvale dyrene godt og længe. Dette gjorde jeg ved at isolere dyrene i hver deres kasse, som efter en ned-trapning blev placeret i køleskabet ved 5° C. Her fik de lov at stå i ca. 4 måneder med regelmæssig kontrol ca. en gang om ugen. De synes at være temmelig kulderesistente, og den kolde temperatur synes at være nødvendig, da de ved blot 10° C stadig er temmelig aktive. Søs foreslog, at jeg efter dvalen isolerede hannerne i hvert deres bur og lod hunnerne gå sammen. Jeg satte derfor hunnerne ind i deres terrarium og begyndte, da de var klar, at fodre dem godt og grundigt. »Hannerne« gik i hver deres boks og blev fodret endnu kraftigere. Da de havde skiftet ham,

fik de lov at gå isoleret, og da hunnerne havde skiftet ham, blev de taget fra og delt mellem de to hanner. Dette skulle efter Søs erfaring stimulere hannerne yderligere til parring, og de blev derfor introduceret til hunnerne den 12. april.

Jeg så desværre ikke selv parringerne, men den 21. maj begyndte den første hun at lægge æg. Hun var færdig dagen efter og havde lagt hele 13 æg. Den 27. maj lagde den næste hun 9 æg, og den sidste hun, som var den, jeg oprindeligt havde købt som en han, lagde den 28. maj 4 fine æg og døde to dage efter, da hun ikke kunne komme af med de sidste fem æg.

Af de i alt 31 æg klækkede 21 unger. De blev udruget i to forskellige kasser, begge med gennemvædet vermiculit, som æggene var lagt ned i. Den ene boks var sat i en Hatchmaker rugemaskine ved 27° C. Her klækkede æggene efter 36-41 dage. Den anden boks blev placeret i mit soveværelse ved rumtemperatur, hvilket hos mig i den periode vil sige 24° C +/- nogle grader alt efter rummets generelle opvarmning. Her klækkede æggene fuldt ud lige så fint, men efter noget længere tid, nemlig 50-52 dage. De 21 unger viste sig at være 7 hanner og 14 hunner. Procentvis var fordelingen af hanner og hunner lige stor ved begge udrugningsmetoder.

Rævesnogeunger er som *P. bairdi*-ungerne fra starten grålige med saddelpletter. Dette bliver først med alderen til de smukke farver, forældredyrene har. Alle ungerne spiste fra starten fint museunger og voksede godt og roligt. Ud fra de informationer, jeg har fra de nuværende ejere, synes de at fun-

gere ganske godt og er efterhånden ved at være rimelig store.

Afslutning

Jeg håber med denne artikel at have vakt lidt interesse for disse snoge, som desværre ofte har en kedelig tendens til at blive overset, da folk anser dem for at være for almindelige til, at man gider beskæftige sig med dem. Det virker desværre lidt som om en del hobbyfolk føler sig for dygtige til at arbejde seriøst med disse prægtige slanger, og det skal da siges, at det absolut ikke er slanger, man har for økonomisk vindings skyld, da de ofte har en rimelig lav anskaffelsespris, men det synes jeg nu blot gør dem endnu mere attraktive, da det samtidig betyder, at også begyndere har mulighed for at være med.

Hvis man er til farvemorfer, kan det som en afsluttende bemærkning nævnes, at de ovennævnte arter efterhånden avles i temmelig mange fremavlede former og efterhånden synes at være kraftige konkurrenter til kornsnogen i at være de mest domesticerede slanger i handlen.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke Søren Pedersen for gode råd omkring hold og opdræt af rævesnoge og for mange konstruktive diskussioner omkring rottesnoge generelt.

Fotos: Jan Grathwohl

LITTERATUR

Bringsøe, H. 2003. Nye navne til rottesnoge, tidligere *Elaphe*. Nord. Herpet. Foren. 46(3): 87-88.

Burbrink, F. T. 2001. Systematics of the Eastern Ratsnake Complex (*Elaphe obsoleta*). Herpetol. Monogr. 15: 1-53.

Burbrink, F. T., Lawson, R. & Slowinski, J. B. 2000. Mitochondrial DNA phylogeography of the North American rat snake (*Elaphe obsoleta*): a critique of the subspecies concept. Evolution 54: 2107-2114.

Ernst, C. H. & Ernst, E. M. 2003. Snakes of the United States and Canada. Smiths. Books, Washington, DC. 668 pp.

Helfenberger, N. 2001. Phylogenetic Relationships of Old World Ratsnakes Based on Visceral Organ Topography, Osteology, and Allozyme Variation. Russ. J. Herpetol. 8 (Supl.): 1-64.

Kunz, K. 2004. Die Kornnattern *Pantherophis guttatus* (*Elaphe guttata*). Art für Art. Natur und Tier Verl., Münster. 64 pp.

Love, B. & Love, K. 2000. The Cornsnake Manual. Advanced Vivarium Systems, Lakeside, California. 127 pp.

Mueller, B. 1981. Den østlige rævesnog (*Elaphe vulpina gloydi*). Nord. Herpet. Foren. 24(9): 258-260.

Nielsen, M. 2001. Kornsnogen, *Elaphe guttata* – et godt terrariedyr. Nord. Herpet. Foren. 44(2): 56-59.

Olsen, U. 1984. Kornsnogen (*Elaphe guttata*) i naturen og i terrariet. Nord. Herpet. Foren. 27(5): 128-144, (6): 145-165, (7): 178-200.

Plesner, K. 1994. Hold og opdræt af orange rottesnog, *Elaphe obsoleta rossalleni*. Nord. Herpet. Foren. 37(4): 57-60.

Schmidt, D. 2000. Kornnattern und Erdnattern. Natur und Tier Verl., Münster. 200 pp.

Schmidt, D. 2004. Die Erdnatter *Pantherophis obsoletus* (*Elaphe obsoleta*). Art für Art. Natur und Tier Verl., Münster. 64 pp.

Schulz, K.-D. 1996. Eine Monographie der Schlangengattung *Elaphe* Fitzinger. Bushmaster Publications, Berg. 460 pp.

Utiger, U., Helfenberger, N., Schätti, B., Schmidt, C., Ruf, M. & Ziswiler, V. 2002. Molecular Systematics and Phylogeny of Old and New World Ratsnakes, *Elaphe* auct., and Related Genera (Reptilia, Squamata, Colubridae). Russ. J. Herpetol. 9(2): 105-124.

Summary. Husbandry and breeding of three species of North American rat snakes is reported, i.e. *Pantherophis bairdi*, *P. obsoletus* and *P. vulpinus*.

2.2 *P. bairdi* being 1-2 years old, were obtained in the autumn 2003 and were kept in a terrarium measuring 80 × 70 × 60 cm. Due to their young age they were not hibernated during the winter 2003/2004. Next spring they were transferred to a larger terrarium, 100 × 70 × 55 cm with temperatures ranging between 26-35° C. Courtship and mating started very soon. The youngest female deposited 5 eggs on 15 May, however, the female failed to deliver 3 eggs due to egg binding and died. The 5 eggs hatched successfully after 69-71 days. The hatchlings were 30-35 cm long and readily accepted food.

In the spring 2003 one adult pair of *P. obsoletus spiloides* was acquired, the male being extremely big with a total length of 180 cm. Their terrarium had the following dimensions: 100 × 70 × 60 cm. Yet another male was added to the group in early April and immediately started mating the female. In mid May 7 dried eggs were found. Another clutch of 14 eggs was produced in late June to early July and was incubated at 27° C. 12 hatched, starting on 17 August. A third clutch of 8 eggs was deposited on 13 August and they all hatched suc-

Fig. 9. Den første rævesnog lægger æg.

cessfully, the last one on 14 October. All 20 young thrived very well. However, it proved too stressful to the female to produce three clutches during one season.

From the autumn 2000 through the autumn 2002 the author bought 1.3 *P. vulpinus*. In 2002/2003 they were exposed to 4 month hibernation in separate boxes at 5° C as

they appear to be too active at 10° C. On 12 April the males were introduced to the females. On 21-22 May one female laid 13 eggs, the next one laid 9 eggs on 27 May and on 28 May the third female laid 4 eggs whereas she failed to deliver another 5 eggs which caused her death.

Out of a total of 31 eggs, 21 hatched successfully (yielding 7 males and 14 females). One group after 36-41 days at 27° C, another group after 50-52 days at approx. 24° C. All young ate and grew very well.

Fig. 10. En nyklækket rævesnogeunge, stadig fedtet af slimet fra ægget.

Fig. 11. Endnu en nyklækket rævesnog. Som det ses i forhold til det andet billede, er der tydelig forskel på hovedtegningerne på disse, og det kan i hvert fald det første lange stykke tid bruges som identifikation.

Fig. 12. En rævesnog ser dagens lys.